

ANADOLU YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
مركز الأناضول لدراسات الشرق الأدنى
ANADOLU CENTER FOR NEAR EAST STUDIES

İsrail'in Gözünden Körfez ve Türkiye

24 Nisan – 7 Mayıs 2022

ANADOLU YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
مركز الأناضول لدراسات الشرق الأدنى
ANADOLU CENTER FOR NEAR EAST STUDIES

İsrail'in Gözünden Körfez ve Türkiye

24 Nisan – 7 Mayıs 2022

Tüm telif hakları AYAM'a aittir © 2022

www.ayam.com.tr

ayam@ayam.com.tr

+ 90 212 487 00 01

+ 90 549 601 40 44

Bahçeşehir 1. Kısım
Albatros Sk.
Villa No:2
34488

Başakşehir/İstanbul

[AyamMerkezi_TR](https://twitter.com/AyamMerkezi_TR)

İsrail Basını ve Araştırma Merkezlerinde Körfez ve Türkiye Hakkında Çıkan Yayınlar

“Dönüşen Katar, İsrail-Filistin İlişkilerinin İstikrarında Merkezi Rol Oynuyor” başlığıyla Haaretz’de yayımlanan yazıda şu hususlara temas ediliyor:^[1]

- Mart ayından bu yana yaşanmaya devam eden ve Ramazan ayında dozunu artıran gerginliklerin Gazze Şeridi’ne sıçramaması adına Katar’ın önemli bir rol üstlendiği iddia ediliyor:
 - Katar Elçisi, Filistin Toprak Gününde çatışmaların Gazze’ye yayılmaması için çaba sarfetti.
 - Ramazan ayında Katar Emiri, Hamas Lideri İsmail Haniye ve Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas ile telefon görüşmeleri gerçekleştirdi.
- Bu adımların Katar’ın Gazze’ye sağladığı maddi yardımlarla bağlantılı olduğu ifade ediliyor:
 - Katar kaynaklarına göre 1,5 milyar dolarlık yatırımın yarısı altyapı projelerine gitti.
 - Katar bu yardımlarla Gazze’deki sağlık ve eğitim projelerini de finanse ediyor.
 - Katar’ın Filistinlilere yönelik mali yardımlarının çoğunluğunun Batı Şeria’ya gittiği, Katar’ın Filistin Yönetimi için kilit bir finansman kaynağı olduğu ifade edilerek bu bilginin İsrailliler açısından şaşırtıcı olacağı vurgulanıyor.

- İsrail'in Katar'ın Gazze için dengeleyici bir rol oynayabileceğinin farkında olduğu ifade edilerek iki ülke arasındaki ilişkilere dair şu noktalara temas ediliyor:

- İki ülke arasında resmi bir ilişki olmamasına rağmen üst düzey İsraili yetkililer Katar'a gizli ziyaretler gerçekleştirdi.
- Katar, İsraili sporcuların ülkesindeki müsabakalarda mücadele etmesine izin veriyor. 2022 Dünya Kupası münasebetiyle birçok İsraili futbolseverin Katar'ı ziyaret etmesi bekleniyor.
- İran ile Katar arasında yakın bir ilişki mevcut ancak İsraili yetkililer artık siyah-beyaz ayrımı gibi net ayrımların olmadığını dolayısıyla İran ile ilişkileri nedeniyle Katar'ı düşman kabul etmenin doğru olmayacağını ifade ediyor.
- Ağustos ayında İsrail Savunma Bakanı Gantz, Gazze Şeridindeki olumlu işbirliklerinden dolayı Katar yönetimine teşekkür etti.

Katar'ı önemli bir bölgesel güç haline getiren iki unsurdan bahsediliyor:

- Petrol ve doğal gaz rezervleri
- Al-Jazeera kanalı

Yıllarca Müslüman Kardeşler'i destekleyen Katar'ın politikalarında bir dönüşüm olduğu ve Katar'ın Mısır ve Suudi Arabistan ile yakınlaşmaya başladığı iddia ediliyor.

- Katar ile Mısır ve Suudi Arabistan arasındaki ilişki kronolojik olarak ele alınarak Mursi'nin devrilmesiyle başlayan süreç ve Körfez ülkelerinin Katar'a uyguladığı boykota temas ediliyor.
- 2021 yılında Mısır ile Katar ilişkilerinin normale döndüğü ifade ediliyor.
- Katar ile ABD arasındaki ilişkilerin de son aylarda oldukça iyileştiği ifade ediliyor.

“Gelin Kaşıkçı’yı Unutalım: Erdoğan’ın Arkadaşa İhtiyacı var ve Muhammed b. Selman’ı Ziyaret Ediyor” başlığıyla Yediot Aharonot’ta yayımlanan yazıda şunlara temas ediliyor:^[2]

- Türkiye ile Suudi Arabistan arasındaki yüksek profilli anlaşmazlıkların mevcut olduğu ancak Erdoğan’ın Suudi Arabistan ziyaretiyle ilişkilerin yeni bir yola girdiği ifade ediliyor.
 - İki ülke arasındaki temel problemler olarak Kaşıkçı cinayeti ve Türkiye’nin Katar ile yakın ilişkileri öne sürülüyor.
 - Bunlara ek olarak her iki ülkenin Sünni dünyanın lideri olma iddiası taşıdığı ifade ediliyor.
 - Her biri Sünni çoğunluğa sahip olmakla birlikte Türkiye ve Katar’ın Müslüman Kardeşleri destekleyerek diğer Körfez ülkelerinden farklı bir eksende yer aldıkları ifade ediliyor.
 - Suudi Arabistan’ın Katar’a yönelik boykotu geçen yıl kaldırması Türkiye-Suudi Arabistan ilişkileri için önemli bir adım olarak yansıtılıyor.
- Kaşıkçı cinayetiyle alakalı şu hususlara temas ediliyor:
 - Batı ülkelerinin Kaşıkçı cinayetinin emrinin Muhammed bin Selman tarafından verildiğine inandıkları ifade ediliyor.
 - Erdoğan’ın bu olay karşısında Suudi Arabistan’a karşı sert biçimde cephe aldığı ve olaydan Muhammed bin Selman’ı sorumlu tutmayı hedeflediği belirtiliyor.
 - Buna karşılık Suudi Arabistan’ın Türkiye’ye yönelik çeşitli ekonomik önlemler aldığı ifade ediliyor.
 - Türkiye’nin geçtiğimiz ay davayı Suudi Arabistan’a devretmesi ikili ilişkilerin geliştirilme niyetini ortaya koyan büyük bir jest olarak tarif ediliyor.

● **İki ülke arasındaki ilişkileri yeniden kurma konusunda Türkiye tarafının daha istekli olduğu iddia ediliyor:**

- Ziyaretle alakalı ilk sızıntılar Türk hükümetine yakın kaynaklar tarafından geldi.
- Suudi medyası ise ziyaret hakkında ketum oldu.
- İsrail Cumhurbaşkanı Herzog'un Ankara ziyaretinde de benzer bir durumun yaşandığı belirtiliyor.

Türkiye'nin bölge ülkeleriyle yakınlaşmaya başladığı yeni dış politikası hakkında şunlara yer veriliyor:

- Türkiye'nin geçmiş yıllardaki dış politika perspektifi "Osmanlı'yı yeniden diriltme" girişimi olarak lanse ediliyor.
- Erdoğan'ın bu yeni hamlelerinin temel nedeni olarak yaklaşan seçimler ve ülkenin içinde bulunduğu zor ekonomik durum veriliyor.
- Türkiye'nin Mısır ile de benzer bir yola girmek hususunda istekli olduğu belirtilirken Türkiye'nin Müslüman Kardeşlere desteği nedeniyle bunun zor olacağı ifade ediliyor.

Türkiye ile Suudi Arabistan arasındaki yakınlaşmanın bölge açısından önemli olduğu ancak ihtilaflı birçok meselenin henüz çözüme kavuşmaktan uzak olduğu vurgulanıyor:

- İhtilaflı meseleler olarak şu başlıklar zikrediliyor: Suriye, Lübnan, ABD ile ilişkiler, ekonomi ve dini meseleler.

“Türkiye-Suudi Arabistan Yakınlaşması Hamas ve Müslüman Kardeşler’i Yön Değiştirmeye Zorluyor” başlığıyla Haaretz’de yayımlanan yazıda şu hususlara değiniliyor:^[3]

- İki ülkenin prestiji açısından ziyaretin Türkiye tarafından mı yoksa Suudi Arabistan tarafından mı planlandığı sorusunun önem taşıdığı ifade ediliyor:
 - Suudi Arabistan tarafından yayımlanan bildiride Erdoğan’ın Kral tarafından Suudi Arabistan’a davet edildiğinin ortaya çıktığı ifade ediliyor.
 - Erdoğan’ı havaalanında karşılayan Mekke Valisi Halid el-Faysal’ın aynı zamanda Kaşıkçı cinayetiyle alakalı müzakerelere liderlik ettiği vurgulanıyor.
- Erdoğan’ın görüşme sonrası yaptığı “Türkiye her türlü teröre karşı çıkıyor” açıklamasındaki kastın Müslüman Kardeşler olduğu iddia ediliyor.
 - Türkiye’den yayın yapan ve Müslüman Kardeşlere yakınlığıyla bilinen Mekameleen TV kanalının kapatılması bu paralelde ele alınıyor.
- Türkiye-Suudi Arabistan ilişkileri açısından kopma noktaları olarak şunlara yer veriliyor:
 - Mısır’da darbeyle göreve gelen Sisi’ye yaklaşım noktasındaki farklılıklar.
 - Katar’a yönelik boykot karşısında Türkiye’nin Katar’ın yanında yer alması.
 - Libya’da Halife Hafter’e karşı Türkiye’nin Katar’la işbirliği yapması.
 - Kaşıkçı Cinayeti.

● **İki ülkeyi bir araya getiren ortak noktalardan birisinin ABD ile ilişkiler olduğuna değiniliyor:**

- Kaşıkçı Cinayeti nedeniyle ABD, Muhammed bin Selman'ı muhatap olarak kabul etmiyor.
- S-400 meselesi nedeniyle Türkiye ile ABD arasında ciddi problemler mevcut.
- Bölge ülkeleri arasındaki yakınlaşmaların ABD'nin bölgeden çekilmeye yönelik stratejisiyle yakından ilgili olduğu belirtiliyor. ABD'nin güvenlik şemsiyesinin daralmaya başlaması ve İran'ın meşru bir aktör olarak bölgeye geri dönme ihtimalinin Suudi Arabistan'ı yeni ittifaklara ittiği ifade ediliyor.

Ukrayna'daki savaşın ABD ile Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkilere olumlu yansımaları olduğu ifade ediliyor:

- Savaş olmasa Türkiye'nin ABD'den F-16 satın alma isteği muhtemelen karşılık bulmayacaktı. Ancak son dönemde ABD Dışişleri Bakanı Blinken anlaşmaya ılımlı yaklaşıyor.
- Savaşın neden olduğu yüksek petrol fiyatları sebebiyle Biden yönetimi Muhammed bin Selman ile iletişime geçmeye çalışıyor.

“Körfez Ülkeleri ve Türkiye: Ortadoğu’da İttifaklar Haritasının Yeniden Çizilmesi” başlığıyla INSS’te yayımlanan yazıda şu noktalara temas ediliyor:[4]

- Türkiye-BAE yaklaşmasıyla alakalı şu gelişmelere yer veriliyor:
 - Kasım 2021’de Muhammed bin Zayed’in Ankara ziyareti.
 - Şubat 2022’de Recep Tayyip Erdoğan’ın BAE ziyareti.
 - BAE’nin Türkiye’ye 10 milyon dolarlık yatırım taahhüdü.
 - İki ülke arasında 5 milyar dolarlık SWAP anlaşması.
 - Doğal afetlerle mücadele, iklim değişikliği, savunma sanayi vb. alanlarda iş birlikleri.
 - Ocak 2022’de Türkiye Dışişleri Bakanlığı’nın BAE ve Suudi Arabistan’a yönelik Husi saldırılarını terör eylemleri olarak nitelmesi.
 - BAE’nin Sedat Peker’e yönelik kısıtlamalar getirmesi.
- BAE ile yaklaşmayı takiben Erdoğan’ın Suudi Arabistan ziyaretine değinilen yazıda Türkiye’nin Kaşıkçı davasını Suudi Arabistan’a devretmesi olağandışı bir karar olarak nitelendiriliyor.
- Türkiye’nin bölge ülkeleriyle yaklaşma hamlesi hakkında şu değerlendirmelerde bulunuluyor:
 - Türkiye’nin bu girişimleri ekonomik durumu iyileştirme ihtiyacıyla alakalı olarak ele alınıyor.
 - ABD’deki yönetim değişikliği ve Katar ile komşu Körfez ülkeleri arasında gelişen uzlaşma zemini bu süreçte taraflara daha fazla esneklik sağlıyor.

● **Körfez ülkeleri ile Türkiye arasındaki gerilimin nedenleri olarak şunlara yer veriliyor:**

- Katar dışındaki Körfez ülkeleri Türkiye'yi İslamcı hareketleri destekleyen Neo-Osmanlı ideallerine sahip istikrarsızlaştırıcı bir aktör olarak görüyordu.
- Türkiye'nin Hamas ve Müslüman Kardeşler'e desteği endişe uyandırıyordu.
- 2010'larda Suudi Arabistan, Türkiye ile Körfez ülkeleri arasındaki ilişkileri geliştirme çabası içerisindeydi. Türkiye, Yemen'deki savaşın ilk aşamalarında Suudi Arabistan'a desteğini dahi açıklamıştı. Ancak bu yakınlaşma geçici oldu.
- Türkiye ve Suudi Arabistan Sünni dünyanın liderliği hususunda rekabet içerisinde oldular.

● **Körfez ülkeleri ile Türkiye arasındaki yakınlaşmanın önündeki önemli testler olarak şunlara değiniliyor:**

- Mevcut iş birlikleri ekonomik alana odaklanmış gözüküyor.
- İran'ın gücünün ve nüfuzunun artacağı bir denklemde Ankara İran'a karşı önemli bir dengeleyici unsur olarak ön plana çıkıyor.
- Bununla birlikte Türkiye'nin İran'a karşı Körfez ülkeleriyle aynı perspektifi paylaşamayacağı ve bu meselenin ileride anlaşmazlıklara sebep olacağı tahmin ediliyor.
- Türkiye'nin bölgesel yaklaşımında stratejik bir değişim olacağı konusunda şüpheler var. Türkiye'nin Libya, Kızıldeniz ve Körfez'deki askeri varlığı BAE ve Suudi Arabistan için tehdit teşkil etmeye devam ediyor.
- Türkiye-Mısır arasında benzer bir yakınlaşma sürecinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ile alakalı soru işaretleri mevcut.
- Doğu Akdeniz'de Türkiye ile Yunanistan ve GKRY arasındaki anlaşmazlıklar Türkiye ile BAE ilişkisini etkileme potansiyeline sahip.
- Ayrıca Katar'ın eşsiz konumunu kaybetme endişesiyle Türkiye'nin diğer bölge ülkeleriyle yakınlaşmasına sıcak bakmadığı iddia ediliyor.
- BAE ve Türkiye Filistin meselesinde farklı yaklaşımları tercih ediyor. İsrail ile Filistin arasındaki olası çatışmalar Türkiye'nin BAE'den İsrail ile ilişkilerini soğutmasını talep etmesini beraberinde getirebilir.

“Yeni Özbekistan: Türk Devletleri Teşkilatında Türkiye'nin Yeni Ortağı” başlığıyla JISS’de yayımlanan yazıda şunlara temas ediliyor:[5]

- Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Özbekistan ziyaretine değinilen yazıda ziyaretin zamanlamasıyla alakalı şu bilgilere yer veriliyor:
 - Rusya’nın Ocak ayında Kazakistan’a müdahalesi ve ardından Mart ayında Ukrayna işgalini takip eden süreçte gelen bu ziyaret Rusya’nın bu müdahaleci tavrının Türki devletleri nasıl etkileyeceğinin tartışıldığı bir ortamda gerçekleşti.
- Bölgedeki diğer devletlerin aksine Özbekistan’ın Rusya’dan bağımsız bir dış politika takip ettiği ifade ediliyor.
 - Buna binaen Özbekistan’ın Türk Devletleri Teşkilatında Türkiye için önemli bir ortak olduğu belirtiliyor.
 - Özbekistan, Rusya’nın başını çektiği Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütünde yer almayan tek Orta Asya Türk devleti olarak dikkat çekiyor.
- Türkiye’nin 2010 yılından bu yana Batı’ya alternatif olarak Rusya ve Çin ile ilişkilerini geliştirmeye gayret ettiği ancak Türkiye’nin Orta Asya devletlerine nüfuz etme arzusu nedeniyle ilişkilerin beklenen boyuta gelmediği, Türkiye’nin Şanghay İşbirliği Örgütü’ne bu yüzden kabul edilmediği iddia ediliyor.
- 2021’de Azerbaycan’ın Ermenistan karşısında zafer elde etmesiyle Türkiye’nin Orta Asya’daki nüfuzunun stratejik bir hale geldiği ifade edilirken Türk Devletleri Teşkilatının Türkiye liderliğindeki bir güvenlik ittifakı olduğu ve Pan-Türk idealleri canlandırmayı hedeflediği iddia ediliyor.

- **Rusya ve Çin'in Türk Devletleri Teşkilatına tepkisi başlığında şu hususlar dile getiriliyor:**
 - Ocak ayında Kazakistan'daki siyasi kriz esnasında Rusya, Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev'in Türk Devletleri Teşkilatı ile iletişime geçmesine izin vermeyerek bir anlamda Tokayev'i Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'ne mecbur bıraktı.
 - Çin tarafı ise Türk Devleti Teşkilatı'nın Kazakistan'a müdahil olmamasından memnun gözükmemektedir.
 - Çin ayrıca Sincan-Uygur bölgesinde istikrarsızlığa neden olacak Pan-Türkist hareketlere müsamaha göstermeyeceği konusunda Türkiye'ye uyarıda bulundu.
- **Ukrayna'daki savaş, Rusya'nın uluslararası tecride maruz kalması ve sahadaki başarısızlıkları gibi etmenler nedeniyle Türk Devletleri Teşkilatı'nın bölgede Orta Asya Türk Devletleri için güçlü bir alternatife dönüştüğü ifade ediliyor.**
- **Taşkent'in Rusya'ya karşı eleştirel yaklaşımı, diğer ülkeler için örnek teşkil edebilir. Böyle bir açılım Türk Devletleri Teşkilatı'nı daha güçlü bir aktör haline getirecektir.**

Referanslar:

1. https://www.haaretz.com/middle-east-news/.premium.HIGHLIGHT-in-a-shift-qatar-plays-central-role-in-stabilizing-israeli-palestinian-ties-1.10772175?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter
2. <https://www.ynet.co.il/news/article/bjw9by00h5>
3. <https://www.haaretz.co.il/news/world/middle-east/.premium.HIGHLIGHT-1.10782094>
4. <https://www.inss.org.il/publication/turkey-gulf-states/>
5. <https://jiss.org.il/en/yanarocak-the-new-uzbekistan/>

ANADOLU YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
مركز الأناضول لدراسات الشرق الأدنى
ANADOLU CENTER FOR NEAR EAST STUDIES

www.ayam.com.tr

ayam@ayam.com.tr

+ 90 212 487 00 01

Bahçeşehir 1. Kısım Albatros Sk.
Villa No:2 34488 Başakşehir/İstanbul